

R. D. Damnatae sunt *apologiae* Probabilismi veri ac genuini, atque ob hujus defensionem N. Probabilismi laxioris, idque ob errores alios inibi contentos C. Sicut ob alios errores damnati Anti-Probabilistae, Baius, Jansen., Quesnel., Arnald., Sinich. et Ludov. Montaltius, seu Blasius Paschalis, qui omnium maxime detonuit in Probabilismum in suis litteris Provincialibus, quae proscriptae sunt ab ALEX. VII., jubente Galliarum Rege laceratae et exustae, ab Inquisitione Hisp. declaratae ceu refertae calumniis. Falsum est, *Apologiam Casuistarum* esse librum Patris Fabri, qui est Piroti, a Superioribus S. J. nunquam ut falsi agnitus, prout testatum fecere publico. Liber Caramuelis, quem scripsit contra Fagnanum Tutoristam, damnatus est ob laxiorem Probabilismum, ideo ab ipsis etiam Probabilistis, PP. Cardenas, Mendo et Fabri impugnatus; exin vero non sequitur, quod verus Probabilismus fuerit damnatus, et opposita Fagnani doctrina sit admittenda: alioquin ipse etiam Probabiliorismus esset condemnatus, cum Vinc. Baronii *Probabilioristae* liber contra Caramuelem itidem damnatus sit, scilicet propter alios errores inibi contentos. Falsissimum, quod quaestiones selectae P. de Moya sint damnatae, utpote longe diversae a libro Guimenii, qui damnatus est ut pseudographus, non quidem ob assertionem damnatarum, sed ob periculum ex auctoritatibus adductis timendum; neque Decreta a Goneto et Concina citata reperiuntur in Bullario. Demum Gallos aequo liberalius libros et opiniones aliorum condemnare, sat constat; ast sicut pactum v. g. trium contractuum Parisii damnarunt, sic Colonia, Treviri, Complutum, Salamanca, Ingolstadtum, Friburgum et Moguntia hanc sententiam ceu tutam et licitam declararunt. Postremo illud Pontificis proloquium, uti et plures ex damnatis propositionibus, Laxismum duntaxat feriunt.

Inst. 2. ALEX. VII. damnavit hanc prop. 27^{am}.: *Si liber sit alicujus junioris et moderni, debet opinio censi probabilis, dum non constet rejectam esse a Sede Apostolica tanquam improbabilem*: atqui idipsum dicunt Probabilistae; ergo.

R. N. m. Nam hic tria dicuntur: 1°. Si sit *liber recentior et auctor novus*, ex eo quidem capite, quia in antiquioribus multae doctrinae antiquatae, et postmodum ab Ecclesia rejectae subin reperiuntur: et haec ratio bona quidem est; at licet Laxismo, non tamen sufficit Probabilismo, qui jubet etiam novorum auctorum dogmata esse imprimis examinanda, cum saepe novitatis studio abrepti scribant. 2°. Etiam si sit *tantum unus*: en principium Laxismi: Probabilistae plurimum auctoritatem requirunt, nisi ille unus sit omni exceptione major, h. e. valde peritus tum juris naturalis tum etiam positivi, firmis et validis rationibus utatur; veritatis potius quam novitatis amator, qui aliorum fundamenta discussit et probe solverit, adeo ut prudenter credi possit, alios etiam doctissimos eidem opinioni subscripturos; ita contigit in opinionibus, quas D. Thomas primus omnium adversus communem antiquorum tenuit, ut optime advertit Callego Dominicanus, qui de Consc. Probab. dub. 12. ita loquitur: *Noster Angelicus Doctor multa scripsit et docuit contra alios, qui ante ipsum scripserunt, et tamen ejus opiniones statim, ac ab ipso traditae sunt, existimate sunt probabiles, tum propter maximam ejus auctoritatem apud TT., tum quia non levibus, sed rationalibus fundamentis ductus est ad opinandum*. 3°. Probabilismus requirit immunitatem universalem a certitudine oppositae sententiae; illa propositio

damnata solum *particularem*, h. e. immunitatem tantum a damnatione Pontificia: sed hoc docent Laxistae; ergo Pontifex Laxismum condemnavit.

Inst. 3. Ab INNOC. XI. damnatae sunt 65. propositiones et quidem sex autem haec probabiles, maxime vero 3^a. de *probabilitate tenui*: atqui cum hac ipse etiam Probabilismus fuit confixus; ergo. *Prob. m.* Pontifex non solum damnavit probabilitatem comparative levem, quia haec non continetur intra limites probabilitatis, sed est potius *improbabilis*: quamvis propositio sit valde generalis, aliunde tamen constat, quod mens Pontificis non fuerit tantum proscribere Probabilismum *vagum*: quod iudex et minister Sacramentorum non possit agere juxta minus probabilem, id jam in prop. 1^a. et 2^a. damnatum fuerat; ergo in prop. 3^a. intendit condemnare probabilitatem, quae circa actionis licentiam versatur. Adde prop. 4^{am}. *Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens, ductus opinione probabili*.

R. Equidem probabilitas *comparative levis* non continetur intra limites probabilitatis strictae ac theologice acceptae, quae nititur fundamento vere, certo ac comparative gravi, sed tanquam species analogae intra limites probabilitatis late acceptae, quae tantum dubia est, et apparentia veritatis, quo sensu latiore improbabile dicitur quod nullam habet rationem vel apparenter gravem. Quod vero Pontifex tenuem illam probabilitatem *latius* acceperit, suadent ejusdem rationes, et plurimorum gravissimorumque DD. auctoritas, qui probabilitatem *vere ac theologice* talem adhuc defendunt sciente et inspectante Rom. Pontifice. Demum non infrequens est, eandem doctrinam sub diversis terminis, praesertim a diversis auctoribus et in diversis libris propositam, iterato condemnari. Reliquae propositiones damnatae pertinent ad materiam, in qua locus non est *probabilitati* ob auctoritatem Ecclesiae, ob motiva intrinseca, ob contractus speciales tacitos vel expressos etc. Sic ergo INNOC. XI. quamvis toto Pontificatus sui tempore urgeretur, ut proscriberet hanc propositionem, *licitum est sequi opinionem minus tutam et minus probabilem*; nunquam tamen ad ejus condemnationem adduci potuit.

Illae prop. 4^a. licet juste damnatae sit, quia *fides* est necessaria necessitate medii, in qua opinio probabilis nihil operatur; tamen ejusmodi infidelis cum sola probabilitate credibilitatis non potest statim credere, sed tenetur ad majorem diligentiam inquirendi in motiva credibilitatis evidentia et fidei veritatem, sine qua impossibile est hominem salvari.

Inst. 4. BENED. XIV. a P. Concina requisitus damnavit an. 1742. Probabilismum, idque occasione dubii de contractu usurario; ita testantur *litterae Encyclicae* datae ad Episcopos Italiae de *usuris*; ergo.

R. N. A. Nam 1°. Pontifex, ut ex ejus verbis planissime eruitur, requirit auctores graves, qui sunt celebriores, non vulgares de trivio: sed tales sunt Probabilistae, non solum Probabilioristae; ergo. 2°. Vult nos sequi sententiam *plane* (non *magis*) rationibus confirmatam: atqui opinio probabilis, ut eam sequi liceat, debet esse *plane* rationibus et solide confirmata, non dubia; ergo. Quod autem *non plane* non idem sonet ac *magis*, norunt Grammatici. Utrum vero ex libris Concinae hauriri queat puritas doctrinae, tum ex ejus declaratione imperata, tum inde conjicies, quod San-Vitalis testetur, in solo ejus Tomo I. de historia PROBABILISMI 260. falsitates contineri, universim se detexisse 500.; atque idipsum P. NOCETTI deprehendit.

Inst. 5. Anno 1749. datae sunt a BENED. XIV. Encyclicae ad universam Ec-

clesiam, ubi pro celebrando in annum sequentem jubileo Pontifex præscribit Confessariis, ut sequantur sententiam, quam magis auctoritate et ratione firmatam deprehenderit; vide Bullarii Rom. Tomum III.; ergo.

R. 1°. Pontifex ibi distinguit inter Confessarios doctrina præcellentes, et alios non ita præcellentes; hisce postremis ea, quæ relata sunt, præcipit, licet non eodem modo; hinc

R. 2°. Est duplex lectio; prima est hæc relata: *Sequantur eam sententiam, quam magis, etc.* Sed hæc non est authentica, imo falsa; sic vero legi debet: *Ac deinde in eam descendant sententiam, quam ratio suadet, et firmat auctoritas*: atque hæc sola est authentica, et ad mentem Pontificis; tum quia desumpta est ex ipsis verbis Encyclicæ insertæ Tomo III. Bullarii; tum quia est originaria, cum hæc epistola scripta sit primum latine, ac dein versa italice, qua ex versione italica suum Concina argumentum deprompsit; tum quia hæc *latina* authentica epistola missa est ad Patriarchas, Archi-Ep., Episcopos universæ Ecclesiæ, *italica* non est missa, neque in corpore, sed in appendice Bullarii inserta, proin nec tantam hæc, quantam illa auctoritatem habet, nimirum Pontificis ex cathedra loquentis. Verba italica hæc sunt: *più assistita dalla ragione et dall' autorità.* Quod vero BENEDE. XIV. secutus ipse sit *probabilem*, dictum num. 273.

Inst. 6. CLEMENS XIII., id quod constat tum ex Decreto a Congregatione Cardinalium mense Februario an. 1761. edito, tum ex proscripta Patris Neumayr dictione germanica, reprobavit Probabilismum; ergo.

R. N. A. Quod dictio illa germanica de Probabilismo ratione Probabilismi præcise non fuerit proscripta, manifestum est ex prædicta Congregatione Cardinalium circa initium anni 1761. habita, in qua Probabilismus evasit incolumis: Decretum, si quod proculsum fuit pro Probabiliorismo, nullum est declaratum ac retractatum. CLEMENS XIII. quid de Probabilismo sentiat, satis declarare videtur Eiusdem Breve ad Episcopum Aleziensem 19. Sept. 1764. editum, in quo PONTIFEX hisce conqueritur: *Quæ tanta auctoritas tua est, ut meras opiniones, ne quid gravius dicamus, quibus innumeri gravissimique Theologi contradicunt, inter veritates illas recenseas, quæ ad fidem Ecclesiæ spectant; inter errores vero sententias numeres, quæ liberæ Scholarum disputationi permittuntur? nam et propositiones omnes in assertionum libro congestas (maxime de Probabilismo, in quem ceu Jesuitis propriam malorum omnium sentinam acerrime detonatur) videris nullo discrimine damnare ac reprobare... et quod in eundem librum tanquam perniciosæ et periculosæ nonnullæ opiniones essent conjectæ, de quibus libera est disputatio etc.* Eodem fere modo expostulat idem Pontifex in Breve ad Episcopum Andegavensem 19. Sept. 1764. dato.

Inst. 7. Idem Pontifex jamdum anno 1761. condemnavit undecim theses a quodam Parocho in ditione Tridentina evulgatas, et ab Episcopo Tridentino prædamnatas, inter quas 8^a sic habet: *Genuinus itaque noster Probabilismus, qui nec morum corruptelam inducit, nec a S. Sede unquam fuit male notatus, origine sua Thomisticus, progressu ætatis Jesuiticus, utpote a quo arctatus, emendatus, et a Jesuitis contra Jansenianos furores propugnatus fuit*; ergo prædicta Brevia Apostolica vel non sunt authentica, vel certe non eloquuntur pro Probabilismo.

R. 1°. Quod Pontifex non damnaverit omnes illas undecim propositiones,

seu conjunctim, seu divisim, patet ex censura, quæ in indice LL. prohibitorum talis est: *plagula undecim thesium, cui titulus: Probabilismus disputationi... quarum aliquæ, theses sive propositiones, sunt respective falsæ, temerariæ et piarum aurium offensivæ*; ubi vox, *aliquæ*, non nisi semel posita minime afficit omnes. Illam vero solam e numero X. excerptam, nempe: *sed Christianum, Probabilismum, qui Christo Domino summe familiaris fuit*; censuit proscribendam *uti erroneam et hæresi proximam*, cum Homo-Deus vere omniscius summam in omnibus certitudinem habuerit ac tenuerit. Sane, ubi omnes articuli configuntur, aliter censura habet, uti illa ALEXANDRI VII., et illa INNOCENTII XI.; decrevit Sanctissimus D. N. prædictas propositiones, et *unamquamque* ipsarum, ut minimum tanquam scandalosas... esse damnandas... ut quicumque aut *conjunctim* aut *divisim* docuerit et defenderit... aut *aliquam* ipsarum ad praxin deducat... Proinde, sicut ex eo, quod v. g. liber Jansenii sit prohibitus, non omnes in eo contentæ propositiones, sed potissimum 5 illæ excerptæ, sunt damnatæ: ita quamvis illa plagula 11 thesium sit proscripta, non tamen omnes 11 theses sunt confixæ, sed illa 10^a excerpta duntaxat *ceu erronea*, et ex reliquis decem *aliquæ* tantum *ceu respective falsæ, temerariæ et piarum aurium offensivæ*.

R. 2°. Quod vero hæc præcise mens fuerit summi Pontificis, magis etiam inlarescit ex his: Alphonsus de Ligorio, Episcopus S. Agathæ Gothorum sollicitè interrogavit Cardinalem Galli, Magistrum sacri Palatii, et Secretarium Congregationis desuper habitæ, utrum per censuram illarum thesium reprobatus fuerit Probabilismus, et responderunt, nequaquam, sed licere post, uti ante hanc censuram, tenere ac fieri et Probabilismum et Probabiliorismum; atque ideo, ut ait Magister S. Palatii, quia non omnes 11. theses, sed plagula fuit proscripta: et quia, ut respondit Secretarius, Reverendissimus D. Thomas Schiari, etiam Probabiliorismus fuisset confixus in 1ma. thesi illa: *Licet sequi probabiliorem pro libertate, relicta minus probabili pro lege*, quam tenent communius Probabilistæ molliores. Ita legere est in apologia Illustriss. et Reverendissimi de Ligorio edita anno 1763. contra domesticum quemdam professorem Religiosum, qui ex illius plagulæ censura, damnatum esse Probabilismum conclamaverat.

273. *Obj. II.* Eminentissimi CARDINALES et celeberrimi ORDINES repudiaverunt Probabilismum, non alia de causa, quam quia Ecclesia eundem repudiavit; ergo. *Prob. M.* BELLARM. invalescente jam Probabilismo florens supplement. Tom. I. in prologo admonitionis ad Nepotem ait: *Si quis velit in tuto salutem suam collocare, is omnino debet certam veritatem inquirere, et non respicere, quid multi hoc tempore dicant, aut faciant; et si rei certitudo non possit ad liquidum apparere, debet omnino operans tutiorem partem sequi, et nulla ratione, nullius imperio, nulla temporali utilitate proposita ad minus tutam partem declinare*; ergo.

R. 1°. BELLARM. quamvis in doctrinis excellens, nil tamen de Theologia morali nunquam docuit. 2°. Tractatus hic exiguus non est a BELLARM. editus, sed post ipsius mortem ab ejus nepote Episcopo, ad quem scripsit admonitionem ratione officii Episcopalis. 3°. Si admittitur; ergo tenemur sequi Tutiorismum: ait enim, nos debere veritatem inquirere: si hæc non adsit, tutum eligere; cum ergo in Probabiliorismo non habeatur certitudo, non

huic, sed Tutorismo rigidissimo potius favet admonitio Bellarm. 4°. Billuart minus fide recitat verba Bellarmini, quæ sunt: *Si quis velit salutem suam in tuto collocare, et eum oporteat Episcopali officio fungi, is omnino debet certam veritatem inquirere* etc. loquitur ergo de eo, qui Episcopali officio fungi debet, scribens ad nepotem Episcopum, et docens, quod Episcopus teneatur esse perfectus; proinde sententia Bellarmini ad eos tantum spectat, qui in tuto volunt animam ponere, et tenentur ad perfectiora. De ORDINUM quorundam decretis dictum num 210; in his tamen non omnino fidentium Goneto aut Concina, nisi autographum proferant. Quamvis autem hodie sententia rigida apud PP. Dominicanos communis sit; tamen anno 1644, in Comitibus Generalibus Joan. Ildephonsus præcepto odedientiae adactus fuit ad emittenda in lucem publicam sua commentaria, in quibus Probabilismum copiose defendit.

Inst. 1. Cardin. SFORTIA PALLAVICINUS Probabilismum, cui primum adhaerens, dein ejuravit, prout P. Nicolaus Maria Pallavicinus 29. Mart. 1690. suo Gen. Thyrso Gonzalez testatus est his verbis: *Eminent. Cardinalis PALLAVICINUS, anno fere ante mortem, dixit mihi, esse sibi fixum, relinquere post se scripturam, in qua retractare intendebat ea, quæ scripserat in L. de Act. Hum., nempe posse quemlibet practice sequi opinionem minus probabilem et minus tutam relicta probabiliore*; atque hoc testimonium extat apud Gonzalez L. 1. de recto usu opin. Prob. diss. 13. c. 1.; ergo.

R. 1°. Si ideo dicatur abjurasse Probabilismum, quia voluit relinquere scripturam, in qua eum retractaret; ergo potius dicendus est non abjurasse, quia eam scripturam non reliquit. 2°. Mortuus est Cardinalis hic an. 1667., et scribitur illa dixisse anno 1666.: at P. Nicolaus suum testimonium tradidit anno 1692., ubi ceu senex perfectæ memoriæ non amplius erat, et tradidit in circumstantiis talibus, ubi P. Gonzalez ejus Generalis collegit testimonia pro Probabilismo; proin ex illo testimonio haud magna auctoritas desumi potest. 3°. Ante annos 19. dum Patris Segneri litteras de Probabilismo sparsit Probabiliorista (nomine BALLARINI), eas oppugnavit objiciens, quod ALEX. VII. voluerit damnare Probabilismum, nisi impeditus fuisset à Card. Pallavicino, hujusque rationibus plane mutatus, ita, ut aliquas tantum propositiones damnalet anno 1665; en testimonium adversarii: si vero Card. Pallavicinus voluit retractare Probabilismum anno 1666. cur ejus damnationem non promovit, cur retractionem ita distulit, ad quam tamen faciendam juxta leges Probabilioristarum obligatus fuisset?

Inst. 2. Cardin. de AGUIRRE præf. ad Tomos CC. Hisp. inter plurima Probabilismum spectantia dicit: *Cæpi itaque rem maturius examinare ab anno 1671. usque modo lectis ac relectis ultra prædictos plurimis auctoribus recentibus, qui hinc et inde controversiam hanc gravissimam profligarunt ex instituto: deprehendi vero ingens periculum salutis in sectando, aut consulendo aliis PROBABILISMO, sive usu cujuslibet opinionis minus probabilis faventis libertati, in concursu alterius probabilioris adherentis præcepto. Idem plane mihi insedit, ubi utraque apparet æque probabilis aut circiter*; ergo.

R. De auctoritate hujus Card., qui erat ex Ordine S. BENED., scripsit alius ejusdem Ordinis sec. superiore, quod vere ea mens non fuerit Cardinalis, qui ipse testetur, quod materia Probabilismi sit *gravissima*, et quod hanc

rem non examinaverit, sed, ut sibi visum, decreverit. Postmodum autem scripsit Franc. Maria de Solis Italus, quod per hoc Cardinalis multum derogarit tum Ordini suo, tum Academiae Salmanticensi, cum et hæc et ille Probabilismum eo tempore tenuerint.

Inst. 3. Cardin. LAUREA Tom. II. disp. 11. a. 4. §. 3. ait: *Quando aliquid agibile non est a lege determinatum, sed est sub opinione, tum in concursu unius opinionis probabilis pro una parte, et probabilioris pro altera parte, prudentia dictat solam probabiliorem esse eligendam, nunquam vero minus probabilem.* Addit hic Card. de Aguirre, hunc semper fuisse spiritum Rom. PP., Cardin., et Episcoporum; ergo.

R. 1°. CARD. LAUREA hos libros non scripsit ut Cardinalis, sed dum esset Lector in suo Ordine S. Francisci; facit igitur solummodo auctoritatem alienius privati. 2°. Cardin. de Aguirre nimis in suo sensu abundat, si nec Toletum, nec Lugonem, aliosve Cardinales et Episcopos, quin et summos PP. velit unquam probabilem tenuisse.

276. *Observe I.* Uti nullus Pontifex, ita nec Concilium ostendi potest, quod Probabilismum prohibuerit. Quæstio: utrum parvuli in baptismo accipiant gratiam habitalem, agitata in CONC. VIENN. ita pronuntiante: *Opinionem secundam (affirmativam) tanquam probabiliorem, et dictis Sanctorum et Doctorum Theologiæ magis consonam ac concordem duximus eligendam*, non immediate versabatur circa licentiam actionis; et quamvis Clemens V. ex diversis opinionibus elegerit probabiliorem, per hoc non imposuit universim obligationem sequendi probabiliora. Conc. Triburiense, quamvis can. 48. de *consilio maturiore* servando mentionem faciat, tamen expresse ait, se *propter eos, qui diversa sentiunt, nihil velle definire*, imo Cabasutius advertit, Concilium hoc consultuisse secundum probabilem minus tutam. Historia de Cancellario Parisiensi ob plura beneficia juxta *probabilem* detenta æternum damnato, si vera est, non officit Probabilismo, quia operatus fuit in dubio practico, prout colligit Cardenas ex ejus ad Episcopum verbis ante obitum, *se velle experiri, utrum sit damnabile, plura beneficia tenere*; et post obitum, quod contra plurimorum sententiam *opinionem propriam defensaverit, et se commiserit periculo mortalis culpæ.*

277. *Observe II.* Fundator S. J. dum Professores voluit, in quavis facultate securiorem et magis approbatam doctrinam sequi, per *securiorem* non ita strictè acceptam intellexit *veriorem*: alioqui in Philosophia etiam, Mathesi, Rhetorica etc. semper eligenda foret pars *securior*. Paulus OLIVA S. J. Gener., cujus verba, ut solet, mutilat P. Billuart, ad Honor. Fabri, qui librum ediderat pro Probabilismo, sic rescripsit, *contra Societatis et S. Ignatii mentem ire, qui Theologicæ moralis placita benigniorum opinionum obtentu plus æquo molliunt... extremæ igitur oræ ut periculose fugiendæ sunt, ut non hominibus imponamus onus, quod nec CHRISTUS imposuit, ut in omnibus probabiles sequamur* etc.; inde nihil contra Probabilismum. Neque Mutius Vitellescus eum prohibuit, monens duntaxat Patres S. J., ne doceant sententias nimis liberæ: idem est de Patre Vice-Comes et aliis. Quod D. Amort refert, Innoc. XI. P. Thyrso Gonzalez injunxisse, ut Probabilismum eliminet, desumptum est ex decretis apocryphis P. Concinae: nam, ut ex autographo

constat, INNOCENTIUS tantum voluit, ut liceat Patribus S. J. libere impugnare Probabilismum; eique responsum, hoc ipsis nunquam fuisse interdictum.

278. *Observe III.* Quod jamdum anno 1699. plures quam 60 Theologi ex omnibus Ordinibus Probabilismum impugnaverint; quod plusquam mille Parochi pietate ac eruditione præstantes in Gallia de Probabilismo apud Episcopos conquesti sint, asserit auctor *Ethicæ Amoris*, quæ cum bis damnata sit, parum auctoritatis suo auctori tribuit, qui per auxesim falsam numerat mille, ubi 20 vel 30 libellum supplicem ad Episcopum dederant, qui libellum itidem supplicem alio tempore dederant, et a Bulla *Unigenitus* ad Conc. Gen. appellaverant. Plures cum primis hodie stare pro Probabiliorismo, concedunt Probabilistæ, quare eidem tribuunt probabilitatem extrinsecam; at tamen per Germaniam Probabilismus adhuc communiter traditur, et in Italia recentissime illum tuentur Mazzota, Catalani, Casnedi, Gravina, Zaccaria, Did. Duarte, Jacob. de Corella, Alph. de Ligorio etc.: in Belgio plerique eundem defendunt contra Lovanienses, uti testantur Hagiographi: in Gallia cum exorto Jansenismo invalescere cœpit et Rigorismus; nec mirum, propter quorundam Episcoporum iteratas prohibitiones, auctores Gallos etiam catholicos ad rigorem, qui salva fide sustineri potest, tandem declinasse.

Quod ab anno 1699. ad 1747. plures pro Probabiliorismo, paucissimi pro Probabilismo scripserint, quod in dies a Probabilismo plures deflectant ad Probabiliorismum, nullus vero ab hoc ad illum, ita ut, si vere dixerit P. Henno circa annum 1710. 20 Probabilioristas stare contra unum Probabilistam, possimus nunc dicere, stare 40 Probabilioristas et amplius contra unum Probabilistam; asserta sunt Patris Billuart, sed quantæ fidei? Profecto intra 10 annos scripsere pro Probabilismo auctores 20 et ultra: nuperrime autem transiere a Probabiliorismo ad Probabilismum Constantinus Roncaglia et Mansi ex Congreg. Matris Dei, quorum *primus* asserit, quod a præceptore suo doctus fuerit Probabiliorismum, eumque ipse docuerit, ast in confessionali viderit, eum observari haud posse, quia esset onus intolerabile, ac vix possibile, ibi examinare Doctorum sententias, rationes probabiliores investigare sicque decidere (ac subin quidem contra penitentem, quod sane difficillimum est) atque satisfacere suæ conscientiæ, si sequatur partem probabilem etc. Plerique, qui tam acriter tuentur Probabiliorismum, vel non audiunt confessiones, vel si audiunt, eundem non sequuntur, uti satis constat. Jansenistæ, qui omnes Probabilioristæ sunt, in aliis casibus nequidem *probabilem* sequuntur, uti circa Bullas Pontificias, quoad appellationem ad Concilium Gen. etc. Celebris etiam casus proposita fuit quæstio, utrum jurare quis possit, quod detestetur aliquid, licet animo cogitet se nolle detestari? subscriptio facta est a 40 DD., inter quos etiam Alex. Natalis, quod possit; ast unde pro hac sententia affirmativa habetur major probabilitas? ergo dein bene dicit Billuart ratione Hennonis, *si vere dixerit*: credo enim, et illum et hunc non ita vere dixisse,

QUÆRES I. *Ubi et Quibusnam* PROBABILISMI *usus non sit licitus?*

279. *Respondeo* 1°. Non licet sequi sententiam probabilem, nisi sit *certo et practice* probabilis. *Ratio*: tum quia dubie, tenuiter ac probabiliter tantum probabile non est absolute probabile: tum quia non potest constituere præmissam certam pro dictamine ultimo: tum quia contrarium damnatum est in prop. 3^a ab INNOC. XI.

2°. Nec licet in iis materiis, in quibus *tutior* tum generatim, tum speciatim in materia Sacramentorum, eligenda est. *Rationes* vide num. 224. *Nec dicas*: non licet sequi minus tutam, ubi occurrit *damnum proximi* etiam temporale; ergo multo minus in nostro casu, ubi semper timendum est *damnum proprium* etiam æternum; quippe *damnum proximi* non pendet ab opinione nostra, sicut *damnum animæ proprium*, scilicet peccatum et peccati pœna a conscientia.

3°. Non est licitus Probabilismus eis, qui contractu vel quasi contractu ad *tutius* vel *probabilius* tenentur, ut sunt Judices, Consultores et Officiales reipublicæ per conventionem, legem latam aut juramentum ad id obstricti; Professores præsertim Theologiæ, a quibus hoc contractu tacito videtur exigi, ut doceant id quod judicant esse verum, aut si veritas haberi non possit, id quod probabilius censent, cum alias imponerent suis auditoribus, iisque essent aliquo modo injurii, quatenus illis inderent opiniones, quas ipsi minus verisimiles habent; unde ex officio tenentur adhibere *moralement diligentiam*, ut quantum fieri potest, studio suo veritatem assequantur; possunt tamen indicare sententias minus probabiles, imo docere etiam esse probabiles, ne ignorent discipuli opinionum oppositarum probabilitatem: etiam privati quicumque, qui voto, vel superioris præcepto, vel quolibet alio vinculo tenentur rem seu publicam, seu privatam curare modo sive *tutiore*, sive *probabiliore*. *Ratio* omnium constat ex dictis; quoad *judicem* illud notandum, quod licet sit æqualis probabilitas circa jus, non tamen æqualis sit probabilitas circa licentiam actionis judicis, utpote qui ex officio tenetur et constitutus est ad jus suum cuique tribuendum, quod patet ex varia jurium dispositione, et prop. 2^a ab INNOC. damnata. Aliud autem est de *advocato*, cujus officium cum non sit judicare, sed rationes proponere et juvare clientem, potest causam etiam minus probabilem, non tamen falsam defendere, quia forsitan hæc judici videbitur, aut ex interrogatis et responsis per decursum processus evadet probabilior aut etiam vera; excipe tamen causam *criminales*, vel *honoris*, vel *civilem maximi momenti*: tunc enim contra reum non potest defendere partem solum probabilem, quia reo favendum est potius quam actori, cum ejus innocentia sit in possessione.

QUÆRES II. *An Usus* PROBABILISMI *etiam se extendat ad opinionem minus probabilem alienam?*

280. *Nota*. Quæstio hæc habere locum potest, tum circa licentiam, tum circa debitum, vel necessitatem: circa 1um. est, an liceat sequi opinionem, quam ipse quidem non teneo, sed tenent alii, v. g. an Confessario liceat ab-

solvere pœnitentem secundum ejus conscientiam probabilem, licet Confessarius contrariam teneat tanquam probabiliorem? 2um. an etiam teneatur Confessarius se conformare sententiæ probabili pœnitentis? In utroque tamen casu supponendum, quod Confessarius non judicet opinionem alienam esse certo falsam, vel tenuiter tantum, dubie aut probabiliter probabilem.

281. R. 1°. Licet operari etiam secundum opinionem *alienam* probabilem. *Ratio*: quia non opus est ad iudicium ultimum formandum, ut antecedit assensus iudicii directi de veritate objecti, sed sufficit iudicium de sola probabilitate objecti; ergo possum sequi hanc opinionem ex iudicio reflexo, licet eidem directe non assentiar; *excipe*, nisi hæc operatio cederet in fraudem aut damnum alterius.

2°. Confessarius non tantum potest, sed et debet se accommodare sententiæ probabili pœnitentis, contra opinionem probabiliorem quam ipse tenet. *Ratio*: quia pœnitens sic dispositus habet jus ad absolutionem, sive est in possessione juris ad eam obtinendam; ergo. In quo casu hoc modo debet sibi CONFESSARIUS formare iudicium: quamvis mihi *probabilis* sit, v. g. pingere vel scribere die festo luci gratia, esse illicitum, vel restitutionem esse hic et nunc faciendam etc.; tamen cum opinio mea non excedat fines probabilitatis, et contraria pœnitentis sit etiam *vere probabilis*, ac ipse præterea non teneatur opinionem suam deserere et sequi meam; non possum iudicare eum esse indispositum; ergo cum peccata illius audiverim, neque liceat mihi abrumpere Sacramentum, aut negare absolutionem, ad quam pœnitens jus habet, possum et debeo eum absolvere, præscindendo interim ab opinione mea propria, quæ huc se habet impertinenter.

Si ais 1°. Pœnitens est subjectus Confessario, adeoque debet ejus sententiam amplecti, aut si nolit ad mentem Confessarii restituere etc., non est rite dispositus. 2°. Confessarius agit ut *judex et superior*; ergo non debet ferre sententiam secundum opinionem pœnitentis tanquam rei et subditi, alias inverteretur ordo.

R. *Ad 1. D.* Pœnitens est subjectus Confessario in ordine ad peccata et necessariam dispositionem ad Sacramentum *C.* quoad omnes opiniones *N.* primum autem hic supponitur adesse in pœnitente, neque pro secundo habetur præceptum, ut nempe quis teneatur restituere, quando prudenter iudicat se ad id non obligari.

R. *Ad 2. N. C.* Sententia Confessarii partim est iudicium de *dispositione* pœnitentis, partim absolutio; utrumque autem formandum est secundum conscientiam pœnitentis; ergo cum pœnitens sequendo suam opinionem probabilem, non peccet, aut peccaverit, ut supponitur, iudicandus est rite dispositus, ac consequenter absolvendus. Dispar autem hic est ratio a *foro externo*, ubi quæritur, quid et quomodo res in se sit, v. g. an ager ad hunc reipsa pertineat? an hic rem furtivam possideat? ubi non attenditur ad *opinionem* litigantium, cum hæc non faciant rem ita esse, vel non esse, sed ad argumenta directa, quæ rem vel furtum probant, vel non probant.

O. A. M. D. G.

DE LEGIBUS.

CAPUT I.

DE LEGE, AETERNA, NATURALI.

ARTICULUS I.

Quidditas, Proprietates, Divisio Legis.

1. *Dico I.* Lex est quædam regula et mensura, secundum quam res quælibet inducitur ad operandum, vel ab operando retrahitur; hoc sensu non solum consilia et præcepta, sed etiam regulas artis, et omnem inclinationem naturalem complectitur: sic dicimus leges grammaticæ, mercaturæ, militiæ: Prov. 8. 29. dicitur, *legem ponebat aquis, ne transirent fines suos*: Apostolus ad Rom. 7. 23. inordinatam appetitus sensitivi inclinationem vocat *legem membrorum et peccati*: Joan. 7. 19. sumitur pro opere per legem præcepto, *nemo ex vobis facit legem*: item pro conditione in contractibus, v. g. *ea lege*, ut hoc vel illud fiat: pro libro, disciplina, Religione leges continente, uti dicimus Legem gratiæ, Legem N. T.; verum omnes hæc acceptiones sunt *impropriæ*; hinc

Lex *proprie* dicta est *ordinatio rationis ad bonum commune ab eo, qui curam habet communitatis, promulgata*; equidem tria involvit, Legislatorem regulantem, subjectum regulatum, et signum externum: hic vero potissimum quæritur de eo, secundum quod est in *regulante*; dicitur

Ordinatio rationis, quia involvit geminos actus Legislatoris, unum intellectus, quo ordinat faciendam, alterum voluntatis, quo obligat ut fiant; et *rationis* quidem *efficacis*, non tam respectu operis præscripti, cum leges continuo violentur, quam respectu obligationis, quæ afficit subditos: omnis enim lex ad aliquid obligat, et per hoc differt a *consilio* quod, licet regulam agendi proponat, lex tamen non est, quia non importat voluntatem Legislatoris efficaciter obligantem. Quamvis ergo Legislator libere condat vel non condat leges, conditas moderetur vel abroget libere; nequit tamen obligationem legis tollere, quamdiu lex perseverat.